

עין משפט
נר מצוה

שא א מיי פ"ה מהל' מביה הלוי סמג עשין פז טוש"ע חור"מ נפי קלה ספי' צן ופי' רב ספי' א

שב ב מיי שס פ"ג הל"א סמג שס טוש"ע שס סי' קלח ספי' א:

שג ג ד מיי פי"ט מהל' מביה נהל"א והל"ב:

סמך פשוט

מוסף רש"י

פירות לא עבדי חליפין. כל דבר שאינו כלל אפילו שזה הכנה (ב"מ יח.), אם נתן תמולה בתורת חליפין כמו סודר לקנות כהן שדה או שום דבר בחליפין, לא קני, והאי כל דבר מפרש ליה דהכל נקרה כמנעל (ש"ע יח.). דבר הורה מעות קונות. מיוון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור, דגמתינן מריקש דמכיר ונתן הספק וקני לו (חולין פג.). קל וחומר בלוקח מן ההדיוט (שורבין פ"ג.) ומשיביו לא קנא (בבברות יב.). שמוא יאמר לו נשפרו חייטין בעליה. שמוא לו מעות עליהן הלכן מוקמינן להו כדשות מוכר כי הכי דלימער נפשיה עלייהו ויטרע לאזיליניהו (שורבין פ"ג.) דלי מוקמת להו לפני בלמיתוב הילוקא משנתן מעות, אי מתמרי דליקא בנות המוכר שהפירות שם לו טרע לאזיליניהו, אבל סתם מושך ממנוי להו לביתה (חולין פג. ובשר"י ב"מ יח.). אמרינא לגבוה במסירתה להדיוט. ולא מצי למיהדר כאלו מסירתו להדיוט (תוספות פ"ג.) כדמבי (ויקרא ס ז) ואפי' כי יקיש (גו'י) מולא שפתך שממור (גו'י) נדמים כג דת' (ושב"ם ב"ב פ"ג קל"ג.) בית זה. הקדש לבקם הנות וקודמם דמים הם (חולין קל"ט.).

סמך פשוט

תוס' ר"י הוקן

מטבע. שלוח מטבע וזהו פרה. מאי כיצד. ה"ל כיצד המחליף בשור שור בפרה או בשר חמור בשור. (ט א) נמי (אב) בשר חמור בשור, דבשר מקריא פירי (א) ולא בהמה בחייה מקריא פירי ונבשתי חליפין, כדתנן בהדיא (ב"מ ק, א) המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחה וילדה זה אומר בירשותי לדה וזה אומר בירשותי לדה. וזה אומר ברשותי לדה. מודקט גבי פרה מחליף, וגבי שפחה מכר אלמא בהמה בחייה נבשתי חליפין. (ד)אפילו לרב נתמן נעל לאו דוקא אלא להוציא כל דבר שאין עובד בו לטלאתו כגון פירות, ומטבע הינו טבעא דלא עבדי חליפין, משום דריתניה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא שהמלכות פוסלתה. ורש"י כתב "בב"מ מו, ב ד"ה הכי, עיי"ש" ה"ג כיצד החליף שור בפרה, ול"ג בשר שור דלרב נתמן נעל דוקא כלומר (בהמה ולא כלי) [כלי ולא בהמה] ולא פירות. ולא נהירא דהא אמרינן בפרק הזהב (ב"מ מז, א) כמאן כתיבין וקנינא כמנא דכשר למקניא ביה, כמנא לאופק מדרב ששת, ביה אמר רב פפא למעוטי מטבע, ולדברי

רש"י והאיל ואפיקאנא מדרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין מטבע נמי בכלל. ועוד אמאי לא אמר למעוטי בהמה. ולדברי רש"י ודאי מותני' במחלתיף פרה בחמור מתוקמא שהחליף דמי שור בפרה* כי היכי דאמר ויש דמים שהם כחליפין אמאי לא אותיב מינה לרב נתמן דפשטא דמתני' לא משמע הכי. והניקין מה שפירשנו. וכן פירשו הר"ם (מכירה פ"ה ה"ו, עיי"ש) והר"ף. הניחא למאי דקס"ד מעיקרא דאוקימנא למתני' דה"ק החליף בשור שור בפרה קא מותיב, אבל לשנויא דרב יהודה לא קשיא דשור ופרה נתן, ואפילו רב נתמן (דס"ל) דפירי לא עבדי חליפין בבהמה בחייה [מורה] כדכתבינן. ורש"י פירש דאף לרב יהודה קא מותיב לרב נתמן דאמר פירי לא עבדי חליפין ה"ה לבמה [ומחוורתא] כדכתבינא. וא"ת לפי' דילן לישני השתא לרב נתמן דה"ק ומטלטלין נמי עבדי חליפין כיצד החליף שור בפרה. וי"ל דלהא לא איצטריך דהואיל וס"ד דמטבע נעשה חליפין כ"ש בהמה אלא דעדיפא מינה אשמעינן שיש מטבע ניתן בתורת דמים ולא בתורת חליפין שהוא קונה. כיצד החליף דמי שור. שמכר לו שור ונעשו הדמים חוב אצלו כשמשך השור אמר לו לוקח פרה יש לי קבל אותה בדמי השור קנה הפרה בכל מקום שהיא כיוון שאמר הן, דמילתא דלא שכיח היא כדמפרש. מעות קונות. דעת הר"ם [שם פ"ו ה"ד] לא שנא מעות בעין או מעות הלואה כמו שכתבנו בהאי שיקדוש [מז, א ד"ה במכר]. איכא מאן דאמר דוקא מעות בעין קונות שהרי (ט) עבד עבד נקנה בכסף ואם גופו קניו בכסף *

*נוטא דצ"ל דמי פרה בחמור ועי' תוס' כאן סוד"ה ה"ק במשכ"ו ומיהו מצינו למדחי וכו' (ד"ו).

כה:

מטלטלין בעלמא הוו חליפין ולא מטבעא אחא לאשמועינן דיקא נמי דלאו מטבעא אחא לאשמועינן כו' מאי כיצד ה"ל למיתני כיצד החליף מעות בפרה ומשני ה"ק וכו' ותרמי אחא לאשמועינן נקט ברישא מטבע והדר אשמועינן שאר מטלטלי ופירי נמי כו' כל מידי דלא הוי כלי פירי קרי ליה לענין חליפין ומשום דפירי שכיחי נקט פירי ולא אמרינן נעל דוקא כיצד החליף שור בפרה פי' גשר שור בפרה וכ"ש שור חי דחשיב טפי ודמי לכלי שמשתמשים בו הניחא לרב ששת דלמר פירי עבדי חליפין איכא לתרוצי כולה מתניתין צין לנמאי דסליק אדעתין מעיקרא צין לנמאי דמרתצין כל הנישום אלא לר"ג מאי כיצד לנמאי דס"ד מעיקרא ואף לנמאי דאוקימנא השתא ומשני ה"ק יש דמים שהם כחליפין וכולה מתניתין חדא הוא למטבע עסקינן וה"ק כל הנעשה דמים דאחר דהיינו מטבע פעמים שדמים קונות כמו חליפין דנעל ואף כשנתנוהו בתורת דמים כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור מ"ט(ס) סבר לה כר' יוחנן דאמר ה"ב דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיבה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה מילתא דשכיח גזרו בה רבנן "מילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן ולר"ל דאמר משיבה מפורשת מן התורה הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירות עבדי חליפין מתרין כרב ששת אלא אי סבר לה כר"ג דאמר פירות לא עבדי חליפין ומטבע לא קני במאי מוקי לה על כרחך כרב ששת ס"ל: **במתני'** רשות הגבוה בכסף ורשות ההדיוט בחזקה "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט: **גמ'** ת"ר כיצד רשות הגבוה בכסף גזובר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימושך כיצד דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט האומר (ט) שור זה עולה בית זה הקדש אפי' בסוף העולם קנה "בהדיוט לא קנה עד

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

כיון שזכה כו'. אם נתנו בתורת חליפין נקנו חליפין ללווקח במשיכה משך בעל המקח את זה ואשמועינן (ט) בתורת חליפין במטלטלין ולמימר דאע"ג דליתנהו כלי אלא מטלטלין בעלמא הוו חליפין ולא מטבע אחא לאשמועינן: דיקא נמי.

כיצד. ה"ל למיתני כיצד החליף מעות בפרה: ה"ק כו'. תרמי אחת לאשמועינן נקט ברישא מטבע והדר אשמועינן שאר מטלטלין: **ופירי נמי כו'.** כל מידי דלא הוי כלי פירי קרי ליה לענין חליפין ומשום דפירי שכיחי נקט פירי: **עבדי חליפין.** עושין תורת חליפין ולא אמרינן נעל דוקא: **גשר שור.** וכ"ש שור חי (ט) דעדיף טפי דדמי לכלי שמשתמשין בו: **הניחא לרב ששת.** איכא לתרוצי למתניתין צין לנמאי דס"ד מעיקרא צין לנמאי דמרתצין כל הנישום: **אלא לר"ג.** מאי כיצד לנמאי דס"ד מעיקרא ואף למאי דאוקימנא נמי ליתא. פלוגתא דרב ששת ור"ג בפרק הזהב (ב"מ דף מז.)**:** **ה"ק יש דמים שכן כחליפין.** כולה מתני' חדא מילתא קאמר ובמטבע עסקינן וה"ק כל הנעשה דמים בלאחר דהיינו מטבע פעמים כשנתנוהו בתורת דמים: **כיצד החליף דמי שור בפרה.** מכר לו שור במנה ומשכו ונתמייז לו זה המנה. אמר לו המוכר יש לך פרה ליתן בדמים א"ל הן שמואה לו במנה או בפרס אמר לו מוכר השור הרי מעות שאתה חייב לי נתוניס כל דממיה מעות הללו קונים בלא משיכת פרה כחליפין דכלים: **מאי טעמא.** שאני משאר מעות: **סבר לה.** תנא דמתני' כר' יוחנן דלמר כו' ומשיכה מדרבנן איתא: **שמוא יאמר לו.** המקבל מעות נשרפו חיטיך אי מתרמי ליה דליקא לא טרע לאזיליניהו סבר לא בשריפתא אפסיד ולא בהצלנתא אשתכר להכי אוקמיניהו בראשיתה הפסד השריפה עליו והשכר לחזור אם נתייקרו דלימסר נפשיה לאזיליניהו: **במילתא דשכיחא.** שאר מנינת מעות במקח: **מילתא דלא שכיחא.** שיהא חייב לו הדמים קודם לכן: **משיבה מפורש.** ויליף לה(ט) מאו קנה מיד עמיתך ול"ש לא שכיחא מדשכיחא: **הניחא אי סבר לה כרב ששת.** דשאר מטלטלין שאנין כלי נעשה חליפין מוקי למתניתין כרב ששת כל הנישום כדאוקימנא דהא אחא לאשמועינן: **אלא אי סבר לה כרב נתמן.** דלמר נעל דוקא דהוא כלי: **ומטבע לא קני.** לר"ל מדאורייתא דינמא יש דמים שהם כחליפין לאוקמי' אדאורייתא במלמא דלא שכיח כדאוקמה ר"ג היכי ממכר לה למתניתין צין לדסקיל אדעתין מעיקרא צין למאי דאוקימנא. **אי שמינן סוגיא** של שמועה זו בשיטת אחרת ואמרי פלוגתא דר"ג ורב ששת בפירי דוקא ולא בשאר מטלטלין ומוליכין שיטת הסוגיא בטר מאי דסליק אדעתא מעיקרא דלמאי דאוקימנא השתא מיתוקמא כר"ג שפיר דמודעה הוא בשאר (ט)מטלטלין ולא מילתא היא דטעמא דר"ג מפורש בזהוב (דף מז.) דלמר קרל נעל(ס) נעל אין מידי אחרינא (ט) לא וטעמא דרב ששת מלקיים כל דברים כלל דבר ומטבע היינו טעמא דלא עביד חליפין משום דדעתיה אאזרתא וצורתא עבידא דצטלה(ט) שהמלכות פוסלתה ואינה כלום: **במתנ'י' רשום הגבוה בכסף.** בגמ' מפרש דמעות הקדש קונות: **בתוספ.** **משיכה אמירתו לגבוה כו'.** מפרש בגמרא: **גמ' בזהמה.** קרינן כצור: **עד**

ליה דליקא לא טרע לאזיליניהו סבר לא בשריפתא אפסיד ולא בהצלנתא אשתכר להכי אוקמיניהו בראשיתה הפסד השריפה עליו והשכר לחזור אם נתייקרו דלימסר נפשיה לאזיליניהו: **במילתא דשכיחא.** שאר מנינת מעות במקח: **מילתא דלא שכיחא.** שיהא חייב לו הדמים קודם לכן: **משיבה מפורש.** ויליף לה(ט) מאו קנה מיד עמיתך ול"ש לא שכיחא מדשכיחא: **הניחא אי סבר לה כרב ששת.** דשאר מטלטלין שאנין כלי נעשה חליפין מוקי למתניתין כרב ששת כל הנישום כדאוקימנא דהא אחא לאשמועינן: **אלא אי סבר לה כרב נתמן.** דלמר נעל דוקא דהוא כלי: **ומטבע לא קני.** לר"ל מדאורייתא דינמא יש דמים שהם כחליפין לאוקמי' אדאורייתא במלמא דלא שכיח כדאוקמה ר"ג היכי ממכר לה למתניתין צין לדסקיל אדעתין מעיקרא צין למאי דאוקימנא. **אי שמינן סוגיא** של שמועה זו בשיטת אחרת ואמרי פלוגתא דר"ג ורב ששת בפירי דוקא ולא בשאר מטלטלין ומוליכין שיטת הסוגיא בטר מאי דסליק אדעתא מעיקרא דלמאי דאוקימנא השתא מיתוקמא כר"ג שפיר דמודעה הוא בשאר (ט)מטלטלין ולא מילתא היא דטעמא דר"ג מפורש בזהוב (דף מז.) דלמר קרל נעל(ס) נעל אין מידי אחרינא (ט) לא וטעמא דרב ששת מלקיים כל דברים כלל דבר ומטבע היינו טעמא דלא עביד חליפין משום דדעתיה אאזרתא וצורתא עבידא דצטלה(ט) שהמלכות פוסלתה ואינה כלום: **במתנ'י' רשום הגבוה בכסף.** בגמ' מפרש דמעות הקדש קונות: **בתוספ.** **משיכה אמירתו לגבוה כו'.** מפרש בגמרא: **גמ' בזהמה.** קרינן כצור: **עד**

למה שכתבנו בהאי מקדש [שם]. ואית דמתרצי דהתם הוא בחוב שנתחייב לו שלא מחמת מכר שהלוח לו מעותיו להוציאם, אבל נתחייב מחמת המכר לא להוצאה ניתנו וכמעות בעין הם וקני, (הקני אינו) [דקנין שאינו] מצוי (ו)לא גזרו חכמים. ואית דמפרשי מפני זאת הקושיא שלא משך ערצין השור כשנתן לו הפרה בדמי השור. והניקין מה שפירשנו, ואע"ג דהאי (א) אוקימנא למאי דס"ד מעיקרא הוא וק"ל דאין מטבע נעשה חליפין. אפי"ה הלכתא אינה דרביהלא תלמודא אמרנן מילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן. וכן דעת היר"ף והר"ם פ"ה [ח"ד]. **מפורש.** דכתיב אי קנה מיד עמיתך ומעות אינן קונות. הליכך לא מצוי למימר ופירי עבדי חליפין* אלא על כרחיך כרב ששת סבירא ליה, ומתרין הכי ופירי [נתמן] עבדי חליפין. קנה. כתב בעל ההשלמה אע"פ שאינה שזה כל כך הואיל ונתן מעות אינו חזור, דהא גבי הדיוט איכא מי שפרע והואיל וגבי הדיוט אם חזר בו הלוקח איכא מי שפרע גזבר אינו חזור וכדמשמע מסוף הברייתא. וזה אינו כמו שנבאר למטה. אבל מוכר אינו יכול לחזור בו ואפילו לא קבל המעות כדאייתא ביש נוחלין (ב"ב קלג, ב) גבי עובדא דיוסף בן יעזר דובין ביצתא ואשכח בה מרגינתא ואמטייה לגזבר דהקדש ואמרה ליה דבייתו לא תשימיה את דאמריה לגבוה כמסירה להדיוט.

* צ"ל לא מצוי למימר דיש דמים שכן כחליפין (ד"ו).
א. אלמא כל היכא דלא וזוי לא קני, דעת הר"ם דלא כר' יוחנן היא. וליתא כמו שכתבנו בהאי מקדש [שם]. ואית דמתרצי דהתם הוא בחוב שנתחייב לו שלא מחמת מכר שהלוח לו מעותיו להוציאם, אבל נתחייב מחמת המכר לא להוצאה ניתנו וכמעות בעין הם וקני, (הקני אינו) [דקנין שאינו] מצוי (ו)לא גזרו חכמים. ואית דמפרשי מפני זאת הקושיא שלא משך ערצין השור כשנתן לו הפרה בדמי השור. והניקין מה שפירשנו, ואע"ג דהאי (א) אוקימנא למאי דס"ד מעיקרא הוא וק"ל דאין מטבע נעשה חליפין. אפי"ה הלכתא אינה דרביהלא תלמודא אמרנן מילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן. וכן דעת היר"ף והר"ם פ"ה [ח"ד]. **מפורש.** דכתיב אי קנה מיד עמיתך ומעות אינן קונות. הליכך לא מצוי למימר ופירי עבדי חליפין* אלא על כרחיך כרב ששת סבירא ליה, ומתרין הכי ופירי [נתמן] עבדי חליפין. קנה. כתב בעל ההשלמה אע"פ שאינה שזה כל כך הואיל ונתן מעות אינו חזור, דהא גבי הדיוט איכא מי שפרע והואיל וגבי הדיוט אם חזר בו הלוקח איכא מי שפרע גזבר אינו חזור וכדמשמע מסוף הברייתא. וזה אינו כמו שנבאר למטה. אבל מוכר אינו יכול לחזור בו ואפילו לא קבל המעות כדאייתא ביש נוחלין (ב"ב קלג, ב) גבי עובדא דיוסף בן יעזר דובין ביצתא ואשכח בה מרגינתא ואמטייה לגזבר דהקדש ואמרה ליה דבייתו לא תשימיה את דאמריה לגבוה כמסירה להדיוט.

מסורת הש"ס

א) נפי' תוס' וזכחם יג. ב)קוף ד"ה דיקא נתין, (ג) ונבמ"י: ופירות, (א) ב"מ מז: מה, (ד) ולעיל ב. ב"מ מז: מה, (ס) ונבמ"י נוסף: דרב נתמן. וכו"ה בב"מ מז: ו, (ז) ולעיל כ. ט. (זט"ז) ו, (ז) וערובין סב: וסם נתמן, (ח) נדרים טט: ע"ז סב. תמורה טז: ב"מ ו. ב"ב קלג: תוספתא דקדושין פ"א ה"ו [תוספתא ב"ק פ"ד ה"ג ותוספתא דערבין פ"ד ה"ב, חולין פ"א ו, (ז) נבמ"י: ובהדיוט: כ, (ז) [לשון רש"י ב"במ: ואשמעין דמטלטלי ופירי נעשין חליפין. וזכוס' עתמיון מורת, (ז) [התוס' העתמיון: דחשיב טפי ודמי לכלי, וברש"י בב"מ כמד דהניקסא הנינה בגמ' שור בפרה או חמור בשור ול"ג בשב"ן, (ט) ולעיל כו ע"א, (ט) ונבוס' בעתמקא מרש"י נוסף כאן: דעבדי חליפין איכי בשור חי קאמר ר"ג דעבדי חליפין, (ס) דנות ד, ז, (ט) ונבוס' נוסף: משמע דנענא דוקא נעל אבל כל דבר אחר אפילו שור חי לא בעיד חליפין. ועיין רש"ל, ומהרש"א, (ט) [שם, (ז) ב"מ מה ע"צ, (ק) צ"ל דמנא [ומהרש"א ועי' רש"ע, (ז) ב"מ מז ע"א, (ז) ונפי' תוס' ערובין פ"א: ד"ה שמת וכו' בפרק בלור, (ס) [למכרה עד דבשר מיותר, (א) וא"ל וף, (ז) [מכאן עד סקרי' ד"ב, ויתכן שיש אחא סקרין או ט"מ, (א) וא"ל אוקימנא,

סמך פשוט

מוסף תוספות

א. לטעון משור ולהירוש. תוס' ב"מ מז: דהא מטבע נמי חשיב כלי לענין חליפין אע"ג דלא חשיב כלי לענין טומאה עד שיתקבצו ויסקלו בו משקולות. תוס' הא"ש, ב. זה אומר בירשותי ילדה וזה אומר בירשותי לדה דאלמא במשיכת החמור נקנית הפרה אי בשמשכו שניהם זה חמור וזה פרה ניתנו ולי ברשותיה דמאן קאי, רש"י"א, ג. ג"א וקאמר. תוס' טו. ד. נדאקאמר [שם] משך בשר חמור את הפרה ולא הספיקו בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור ולא קנה בעל החמור חלקי חמור דייקנין ש"מ חליפין דמקפיד לעליהו לא הוו חליפין והשתא היאך מודיקין משם דילמא הא דלא קנה משום דפירי לא עבדי חליפין. תוס' הרא"ש, ורבא נמי דפיריקא כגון דאמר לי דלא חמור בפרה וטלה וכו' דלא הוי משיבה מעלייתא אלמא דלאו הכי קנה וסתמא דמילתא ליה רביה ט"ל בפירי דלא עבדי חליפין וק"ל כותיה. רש"י"א, ה. ואי חזרו מוכריתו וזהו בקרקע הוי פשיעוּתא לגבי גורא כדמוכח התם (בב"מ מב.) גבי ההוא דאורייתא וזוי בציפורא דאורבנא. תוס' ערובין פ"א.

סמך פשוט

תוס' ר"י הוקן (המשך) ממונו לא כ"ש [בבברות יג, אן]. נשפרו חייטין. ולא טרע לאזיליניהו והשתא דיעד דמצוי למיהדר טרע לאזיליניהו. והא דאמרנן בפרקין דלקמן [שם]